

Fordstraat: heet na ene George Ford, grofsmid en/of stads-raadslid. Die gegewens hieroor is onduidelik. Was die-selwde persoon grofsmid sowel as stadsraadslid, of is dit twee verskillende persone met dieselwde naam, en indien wel, na wie van die twee is die straat genoem?

Fountain Lane (Fonteinlaan): Die Fountain Hotel, Suid-Afrikaanse Polisie-klub, was vroeër in hierdie straat geleë.

Grandstraat: Die oorsprong van hierdie naam het ek nie kon opspoor nie.

F.J. du T.S.

oorlog en 'n koerant

deur Dr. T.S. van Rooyen

Nadat die Transvaal in 1877 geannekseer is het die Boere-leiers herhaalde pogings aangewend om die Britse regering te oortuig dat die anneksasie onregverdig was en dat dit nie die goedkeuring van die meerderheid van die Transvalers weggedra het nie. Toe die Gladstone-ministerie uiteindelik te kenne gegee het dat die Boere die anneksasie as 'n voldonge feit moet beskou en dat aan 'n teruggawe van die Transvaalse onafhanklikheid daar geen sprake van kan wees nie, het die Boere dan ook besluit om na die wapen te gryp.

Op die oggend van die 21ste Desember 1880 het die nuus van die noodlottige slag van Bronkhorstspruit die Britse outiriteite in Pretoria bereik. Kolonel W. Bellairs, militêre aanvoerder in Transvaal het dan ook besef dat hy hier te doen het met manne "who under good leadership, exhibit courage, discipline and organisation", en sou dit dus fataal wees om die Boere te onderskat. Hy en sy ondergeskikte offisiere Luit.-Kol. Gildea en Maj. L. Messurries het dan ook vir Sir Owen Lanyon aangeraai om onmiddellik krygswet af te kondig en Pretoria te probeer verdedig totdat versterkings vanaf Natal sou opdaag. Vroeg die volgende dag (die 22ste) is die inwoners van Pretoria beveel om hul huise te verlaat en die militêre kamp wat aan die Oostelike kant van die dorp geleë was, te gaan betrek. Tweeduisend driehonderd nege-en-sestig blanke mans, vrouens en kinders en eenduisend driehonderd een-en-dertig naturelle is daarop in die kamp saamgehoek terwyl die Boere die heuwels om die dorp beset het met die doel om die kamp te beleër en sodoende tot oorgawe te dwing.

Om die eentonigheid van die kampelewe enigszins draagbaar te

maak en ook om die inwoners sover moontlik op hoogte te hou met die militêre toestand in Transvaal is 'n blaadjie "News of the Camp" onder redaksie van Charles Du-Val en Charles Deecker uitgegee. Die nodige set-masjiene het hulle verkry uit die kantore van die "Transvaal Argus" nadat laasgenoemde koerant as gevolg van die ontruiming van Pretoria deur die inwoners, noodgedwonge enige verdere uitgawes moes staak.

Die "News of the Camp" het elke Dinsdag, Donderdag en Saterdag verskyn en is vanselfsprekend 'n waardevolle historiese bron aangesien dit ons 'n idee gee van die lewe en bedrywighede van die inwoners van die kamp gedurende die tydperk wat die beleëring van Pretoria geduur het. Altesaam veertig uitgawes het verskyn en behalwe die oorlogsnuus is die inhoud ook afgewissel met ligte skets, humoristiese sketse aangaande die kampelewe en verder ook enige gebeurtenis van sosiale belang wat binne hierdie vasgehoue gemeenskap plaasgevind het. Die doel was dan ook om die inwoners op te beur sodat hulle die las van die omstandighede waarin hulle geplaas is kan dra totdat versterkings vanaf Natal sou opdaag. Die doel was dus ook propagandisties van aard en kan ons verwag dat sommige van die oorlogsberigte wat geplaas is eensydig sou wees.

Reeds op die 25ste Desember 1880 het die eerste uitgawe verskyn en is dit deur die twee redakteurs beskryf as "A Journal of Fancies, notifications, gossip and general chitchat, published in the military camp of her Majesty's forces defending the beleagured inhabitants of Pretoria", met as motto "Cribbed, cabined, confined, Bound-in!" Die eerste uitgawe het dan ook net een bladsy beslaan ofskoon die doel was om dit tot vier bladsye uit te brei. As rede vir die feit dat dit net uit een bladsy bestaan het word aangevoer dat "the pouring rain has penetrated through our canvas roof and sadly interfered with the harmony of our arrangements." Daar is ook aangekondig dat enige advertensies teen 2/- per reel kon plaas terwyl die koerant afgelewer sou word teen ses pennies per eksemplaar. Op lighartige toon word daarop gewys dat die koerant die grootste oplaag van enige tydskrif of koerant in die distrik van Pretoria het "having readers and subscribers extending within a radius of fully one mile and a half from the office of publication" Daarna word 'n ernstige toon aangeslaan en word 'n oorsig gegee van die gebeurtenisse wat gelei het tot die sogenaamde "rebellie".

Die tweede uitgawe wat op die 25ste Desember verskyn het, gee 'n lang relaas van die slag van Bronkhorstspruit en die redakteur erken daarin ruitelik dat uit die verslae van gewondes wat na die slag toegelaat is om na Pretoria te kom vir verpleging,

geen moordadige of enige laaghartige optrede van die kant van die Boere-krygsmanne bewys kan word nie. Dit was niks meer of minder as 'n botsing tussen die Boere en Engelse waarin die krygskuns van die Boere geseëvier het nie. Om die ruimte verder te vul het Du-Val sy hand probeer waag aan 'n lang gedig oor Kersfees in die kamp terwyl advertensies soos "Lost, on the occasion of a late Patrol, a Boer's courage. Finder will be suitably rewarded on applying at the Tronk Laager" of die een waarin 'n eensame soldaat vra dat hy graag kennis wil maak met 'n "young, pretty and intelligent lady with the view to Matrimony", daarop gemik was om die nodige humoristiese afleiding te verskaf.

Die redakteurs het die kuns dan ook uitstekend verstaan om die verskrikkinge wat die gevegte veroorsaak het te temper deur die aandag van die inwoners daarvan af te lei en op die alledaagse te vestig. So is die ongevallelyste sonder kommentaar gepubliseer terwyl daamaas berigte oor die ontspanningsbedrywighede van die ingehoktes beskryf word. Op die 7de Januarie 1881, het selfs Owen Lanyon aan 'n tenniswedstryd deelgeneem en sy teenstander, 'n militêre offisier, deeglik verslaan.

Die beleërdes het maar al te goed besef dat hul enigste hoop op uitredding 'n Britse deurbraak aan die Natalse grens is. Die verskillende uitvalle wat die Pretorianers teen die Boere-laers gedoen het was dan ook daarop gemik om alleenlik die Boere besig te hou en te verhoed dat hulle die kamp aanval. Hierdie hoop op uitredding moes gedurig aangeslaan word. Op die 22ste Januarie het Lanyon dan ook opdrag aan die redakteurs gegee om die nuus te versprei dat Maj.-generaal Sir George Colley versterkings ontvang het en dat 'n deurbraak en dus ook die ontsetting van Pretoria enige tyd verwag kan word. Intussen moes die inwoners maar ontspan. Dat die algemene stemming van die ingehoktes een van optimisme was, kan afgelei word uit die verslag oor die luidrugtige konsert wat die inwoners die volgende aand gehou het waar tydens Kapitein Churchill die volgende opbeurende lied gesing het.

"We smile at the unnecessary trouble people take;

"For fortune is not regulated by the fuss we make;

"don't advise indifference, but this I mean to say,

"'t s just as well to take things in a quiet sort of way.

"We've only just now polished off the Sekukum king

"And taught the Zulu warrior a humble song to sing,

"When the rebel Boer is fool enough to defy the British sway-

"But we'll teach him yet to rue it, in a quiet sort of way---."

(word vervolg)